

MEDIAS

SRF stritga 75 plazzas

Schweizer Radio und Fernsehen (SRF) stritgà ils proxims mais var 75 plazzas cumplainas en tut l'interpresa. Il pass saja necessari per evitar in deficit finanziel a partir dal 2025. Ils motivs èn las entradas commercialas regressivas sco era la chareschia, sco che l'interpresa da medias communitgescha. La reducziun da plazzas è ina mesira dal project «SRF 4.0» ch'era gia vegni annunzià pli baud. Radund 10 % da las 75 plazzas cumplainas duain vegnir stritgadas en il cader.

Plinavant ha la direcziun dad SRF decidì adattaziuns organisatoricas en la partiziun infurmaziun per pudair nizzegiar dapli sinergias tranter audio, video e digital. Las schefredacziuns da video ed audio/digital, ch'èn fin ussa separadas, duain vegnir fusiunadas ad ina schefredacziun multimediata. Plinavant duain a partir da la stad 2025 la «Tagesschau» da mezdi sco era da las 18.00 vegnir remplazzadas cun newflashes. L'ediziun da mezdi da la «Tagesschau» da la dumengia scroda dal tuttafatg. Las emissiuns «Club» e «Gesichter & Geschichten» vegnan a far pausa da stad. (sda/rtr/fmr)

CUIRA

Emprest da velos

Dapi in onns pon ins emprèstar velos a Cuira. Suentar nov mais d'emprova è l'emprest da velos «Mooinz» vegni schlargià sin 20 diversas staziuns en la citad da Cuira. Da nov stattan era tschintg cargobikes a disposiziun, scriva l'organisaziun Pro Velo Grischun en ina comunicaziun. L'analisa da las datas da niz mussan che la dumonda per emprèstar velos è gronda a Cuira. La Pro Velo Grischun scriva dad 11 000 viadis durant ils nov mais d'emprova. Passà 70 % dals viadis cun ils velos d'emprest han cumenzà ubain finì a la staziun da Cuira. Tenor la Pro Velo Grischun in mussament ch'ils velos d'emprest cumpletteschan optimalmain il traffic public. (cdm/fmr)

CUIRA

Cuntradras d'assassinats – vernissascha

Passa tschient crimis che sa splegan en il Grischun èn cumparads ils ultims 25 onns. *Thomas Barfuss* als ha prendì sut la marella e scrit «Mordslandschaften». Ses cudesch preschenta el ils 26 da settember a las 18.30 en la Postremise a Cuira. La schurnalista *Andrea Meier* moderescha la vernissascha.

L'autur è scienzià per litteratura. Ses cudesch davart il crimi alpin sa cumpona tenor comunicaziun da trais parts. En l'emprima maina *Thomas Barfuss* tras las regiuns – Cuira, Engiadina, Puschlav, Partenz e Surselva – e scupra il caracter u ils lieus d'assassinats dals crimis situads en questas regiuns. En ina segunda part sa fatschenta l'autur cun aspects istorics dal svilup – dal roman da detectiv en lieus da cura fin al boom actual da crimis regionalis. En la terza part dat el in sguard sin las figuras e constatescha ch'il detectiv ed il turist èn parentads. Ed entant che pli vegls romans criminals dechantan l'ester ed il lontan, fascinescha en ils novs crimis l'exotica da la vischinanza. L'autur ha scrit il cudesch tar l'Institut per la Perscrutaziun da la cultura grischuna. (fmr/vi)

Sut la marella dal scienzià per litteratura *Thomas Barfuss* – ils crimis grischuns.

FOTO MAD

LA CIFRA DAL DI

9 002 763 persunas

Uscè gronda era la populaziun residenta en Svizra la fin da zercladur 2024. L'onn 1850, tar l'emprima dumbraziun da la populaziun, aveva la Svizra mo 2,4 milliuns abitants ed abitants. Funtauna: Uffizi federal da statistica. (fmr/ri)

Ina tschuncantina da persunas – perscrutadras, translatur, grafichers e coordinaturas – han pudì surdar venderdi uffizialmain al chantun, vul dir al president da la regenza grischuna *Jon Domenic Parolini*, il nov «Atlas da l'istorgia dal Grischun».

FOTOS MAD/VIVONNE BOLLHALDER

In cudeschun cun muments e midaments grischuns

500 onns istorgia grischuna en furma da cartas, diagrams ed infograficas. – Quai è il nov «Atlas da l'istorgia dal Grischun». Igl è in'ovra cumpilada e coordinada da pliras instituziuns grischunas ed elavurada dad ina tschuncantina da perscrutadras e perscrutaders. Venderdi saira è vegnida festavada a Cuira la vernissascha en furma trilingua, exact sco l'ovra sezza.

DAVID TRUTTMANN/FMR

Da temp en temp datti en l'istoriografia grischuna publicaziuns che pon vegnir validadas sco «monumentalas». Ma savens survegnan tals cudeschs quel attribut pir en la retrospectiva. A la pli nova publicaziun istoriografica, preschentada venderdi passà en il Teater Cuira, pon ins senza dubi attribuir il «monumental» gia ussa. Perquai che gia mo la lavur davos quella publicaziun, dal punct da partenza fin al di da sia preschentaziun, merita quella classificaziun: Quatter onns da lavur scientifica fatga dad ina squadra da passa 50 perscrutadras e perscrutaders per in cudeschun translata en tuttas trais linguas chantunales. Quai èn mo paucas cifras indicativas per la lavurina vi dal «Atlas da l'istorgia dal Grischun».

L'entira squadra sin il palc

Ed ina tala lavur scientifica coordinada tranter pliras instituziuns dal Grischun basegna er ina vernissascha festiva. A quella èn sa preschentadas venderdi en ina sala plaina dal Teater Cuira tut las persunas ed organisaziuns entretschadas – l'Institut per la perscrutaziun grischuna (IKG), l'Archiv dal stadi dal Grischun, ils posts da translaziun chantunals sco era las organisaziuns cultural-linguisticas.

Sco finale da la vernissascha ha l'entira squadra da co-auturas e co-auturs, ina tschuncatina da persunas, pudì surdar las trais versiuns linguisticas da l'atlas al purtader e finanziader principal da l'ovra, numnadain al Chantun.

Quel era represchentà dal president da la regenza grischuna, *Jon Domenic Parolini*. Il regent ha engrazià a tut las persunas involvidas en quest grond project, surtut er a la coordinatura principala da l'atlas, l'istorica *Karin Fuchs*. La vernissascha da venderdi saira è stada – sco l'ovra sezza – ina manifestaziun da la trilinguitad grischuna. Dal chant (dals uffants da la Stimmwerkbande), sur la moderaziun dal schurnalist *Claudio Spescha* fin tar ils numerus plects festivs è tut vegni manà en trais linguas, sco sche quai fiss la pli normala chausa sin il globus grischun.

Da divorzis fin velos

Ma tge cuntegna il nov «Atlas da l'istorgia dal Grischun» atgnamain? – Sin passa 200 paginas visualisescha e descriva quel svilups e muments da l'istorgia dals davos 500 onns en il Grischun. Mo trais pitschens exempels or da l'ovra: Ina carta grischuna visualisescha tenor regiun, co che la facultad privata era repartida l'onn 2002. L'Engiadin'Ota era sa chapescha a la testa, entant che la ex-vischnanca da Pigniu era a la cua. In'otra grafica mussa il svilup da la cifra da maridaglias e divorzis tranter ils onns 1880–2020. Entant che l'emprima cifra va pass per pass aval, mussa l'autra curva ferm amunt. Ed ina pitschna grafica mussa ch'i deva dal 1986 anc pli pauc velos en il Grischun che autos, entant che oz è quai sutsura.

Bler da svutrar e guardar

Damai resta la publicaziun fidaivla a sia denominaziun «atlas», vul dir ch'ella emprova dad

illustrar e visualisar muments e midadas da l'istorgia grischuna – en quest cas dals davos 500 onns. Sco tar in classic atlas cun cartas geograficas pon ins svutrar en il «Atlas da l'istorgia dal Grischun» tut tenor dumonda ed interess. Ins po piclar ora quai che dat en egl, e lura tut tenor anc leger ils texts explicativs vitier.

Totalmain tracta l'atlas otg tematicas principalas, sco p.ex. societad, economia ed abitadi. E lura visualisescha e descriva el precis 50 sut-tematicas concretas che tanschan da las linguas chantunales, sur il svilup da las bancas grischunas fin tar ils incendis da vitgs e gauds. I dat damai bler da guardar e svutrar. U savevas vus p.ex. ch'i deva durant la Segunda Guerra mundiala en il Grischun indesch organisaziuns fascisticas e nazisticas? – Il nov atlas mussa nua exact.

Il «Atlas da l'istorgia dal Grischun», edi da l'Institut per la perscrutaziun grischuna (IKG) en collavuraziun cun l'Archiv dal stadi dal Grischun, po vegnir cumprà en las librerias. En furma electronica metta il IKG perfin a disposiziun gratuitamain ils temas e las basas da datas sin www.kulturforschung.ch/atlasgr.

Applaus a la vernissascha per l'istorica *Karin Fuchs* ch'è stada la manadra principala dal project «Atlas da l'istorgia dal Grischun», preschentà venderdi passà en il Teater Cuira.

Duas persunas impurtantas per la realisaziun dal «Atlas da l'istorgia dal Grischun» en discussiun cun il moderatur *Claudio Spescha* (san.) – la manadra da project *Karin Fuchs* e l'archivari chantunal *Reto Weiss*.